

Kennisregio aan Zee 2070

Welkom in het jaar 2070!

De Kennisregio aan Zee is vooruitstrevend om integrale antwoorden te vinden op klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit, woningnood en problemen op de arbeidsmarkt. De regionale kennisinstellingen zijn krachtige motoren van een kennis- en innovatiesysteem dat inzet op brede waarden zoals gezondheid, verduurzaming, rechtvaardigheid, welbevinden en samenleven. Overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers werken hier nauw bij samen. Dit doen zij in de volle overtuiging dat allen hierin een belangrijke rol hebben. En vooral ook omdat de regio er veel mooier en beter door wordt. Het gaat niet om het opgeven van verworvenheden, maar om het bouwen aan een veel aantrekkelijkere en veerkrachtige samenleving en economie. Graag nemen we u mee met een spannende en inspirerende reis naar het jaar 2070.'

Bent u benieuwd naar het leven, wonen en werken in de Kennisregio aan Zee anno 2070? De partners binnen de Kennisregio aan Zee illustreren hier het Toekomstbeeld 2070 een langetermijnperspectief in 2021 gemaakt door Wageningen University & Research, TU Delft, Leiden Universiteit en de Haagse Hogeschool, samen met de steden Delft, Den Haag, Leiden en Zoetermeer en Staatsbosbeheer. De belangrijke inspiratiebron voor het Toekomstbeeld was de kaart NL2120 van Wageningen University & Research, een kaart die laat zien dat er met nature-based aanpak oplossingen gevonden kunnen worden voor de klimaatverandering. Vanwege de

schaarste aan ruimte voor de verschillende functies in de regio, is gezocht naar het zo slim mogelijk combineren, vanuit een integrale benadering. Voor wonen, werken en verplaatsen is gekozen voor functies met een beperkt ruimtegebruik. Bij de totstandkoming van het Toekomstbeeld is uitgegaan van het Missiegedreven innovatiebeleid, gericht op innovaties die maatschappelijke problemen oplossen, en het Brede Welvaartsbegrip van regionale ontwikkeling, waarbij een balans wordt gezocht tussen natuurlijke, sociale en economische waarden.

Toekomstbeelden

De Toekomstbeelden zijn een lange termijn perspectief voor de Kennisregio aan Zee en ze bestaan uit collages, kaartbeelden en narratieven. Ze zijn tot stand gekomen door samenwerking van de partners van de Kennisregio aan Zee binnen een serie van ontwerpessies, waarbij schetsen en verhaallijnen over opgaven, de missie en de organisatie verder uitgewerkt werden. Aanvullend zijn interviews afgenomen met direct betrokkenen van de steden. De Toekomstbeelden geven richting aan en inspiratie voor de ontwikkeling van de Kennisregio aan Zee en zijn tevens aanleiding voor gesprek met nieuwe partners. In het vervolg zullen de partners initiatief nemen om aan de slag te gaan met de innovatieopgaven zo te verkennen op welke wijze de toekomstbeelden kunnen worden gerealiseerd.

De Noordzee

De Kennisregio aan Zee is een sterk verstedelijkte regio, met beperkte ruimte om alle noodzakelijke functies te accommoderen. De Noordzee is in 2070 een volwaardig onderdeel van de Kennisregio aan Zee geworden en er vinden diverse activiteiten plaats. Naast intensieve economische functies, zoals voedselproductie en energiewinning, is er nu ook ruimte voor recreatie, rust en natuur. Die functies zijn op sommige plaatsen gecombineerd of gestapeld, zoals zeewierakkers tussen windmolens of multifunctionele energiemeren.

Op andere plaatsen is gekozen voor zonering van activiteiten en landschappen. Het onderwaterlandschap bruijst van biodiversiteit. Voedselproductie maakt gebruik van de natuurlijke processen, zoals kraamkamers voor gebiedseigen visbestand, nieuwe vormen van aquacultuur en nieuwe teelten zoals algen en zeewier. Betere benutting van de potentie van de Noordzee biedt een schoon alternatief voor (eiwitrijk) voedselproductie. Ook draagt het bij aan ruimtebesparing op het land.

Ook energieopwekking vindt plaats op basis van natuurlijke processen, zoals energie uit golfkracht of wind. De visserij en het transport op zee zijn volledig duurzaam en richten geen schade meer aan het natuurlijke systeem. Innovaties als zelfvarende containers en drijvende havens zijn mede tot stand gekomen door samenwerking binnen de Campus@Sea.

Om deze toekomst te creëren heeft men gewerkt aan de volgende innovatieopgaven:

- Welke nieuwe functies zijn economisch/maatschappelijk relevant om toe te voegen aan de Noordzee?
- Op welke wijze kunnen de functies voor voedsel, energie, logistiek, recreatie en natuur optimaal worden gecombineerd?
- Op welke wijze kan de verbinding tussen de Noordzee en de Kennisregio aan Zee worden versterkt?

De Kust en duinen

Kennisregio aan Zee is nu veilig beschermd tegen zeespiegelstijging en zeestormen dankzij kust en duinen. De natuurlijke veerkracht van de kust is 'zacht' zeewaarts versterkt door nature-based oplossingen zoals zandmotoren, hybridedijken en dubbele duinenrijen. Die natuurlijke oplossingen zijn multifunctioneel en versterken naast veiligheid ook de natuur en recreatie. Ons gebied kent nu meerdere duinenrijen die zorgen voor een meer heterogene zandige kust, met eilanden, lagunes en groene duinen. Er zijn enkele kunstmatige duindoelbraken aangelegd. Die dragen bij aan meer veiligheid en versterking van het natuurlijke systeem. Door uitbreiding van het duingebied en is er tevens meer ruimte gekomen voor de toenemende vraag naar recreatie binnen de Kennisregio aan Zee, zowel voor grootschalige recreatie, als voor meer natuurgerichte vormen van recreatie.

De brede zandkust wordt ook ingezet als infiltratiegebied voor de opbouw van een grotere zoetwaterbel, die de drinkwatervoorraad vergroot en die verzilting van de bodem tegengaat.

Het Nationaal Park Hollandse Duinen is Unesco Werelderfgoed geworden; een regionaal park dat duinaanwas, zoetwaterinfiltratie en dynamische duinnatuur stimuleert. Aan de rand van de duinen is er ruimte voor bijzondere woonvormen. Achter de duinen is er ruimte voor kleinschalige landbouw en recreatievoorzieningen, maar ook voor de aanleg van nieuwe bossen en nieuwe landgoederen. De biodiversiteit van het gebied is in rijkdom toegenomen door herbebossing, natuurherstel en kleinschalige landbouw. We zijn er in geslaagd om de kust en duinen als cultuurdragers te versterken, met name het strand, de badplaatsen en de historische buitenplaatsen.

Om deze toekomst te creëren heeft men gewerkt aan de volgende innovatieopgaven:

- Hoe kunnen we natuurlijke processen in de duinen, gebruiken om Kennisregio aan Zee veilig te stellen tegen klimaatverandering?
- Op welke manier kan de natuur en biodiversiteit in de duinen versterkt worden in combinatie met recreatie?
- Op welke manier kunnen de kust en de duinen meer ingezet worden om de verbinding met de stad te realiseren?

De Groene Stad

Klimaatverandering heeft de steden sterk veranderd, want het is de katalysator geweest voor vergroening van de stad. Groen vangt de stedelijke klimaateffecten op; groen verkoelt en helpt om water in de bodem te infiltreren. De vergroening heeft ook stad en omliggend landschap van polders, kust en zee beter geïntegreerd; ook in het glastuinbouwgebied van het Westland heeft vergroening plaatsgevonden. De groene netwerken in de steden verbinden de tussenliggende open parken met de omliggende landschappen; aantrekkelijk voor zowel mens, dier en plant. Ook blijven er beschermde landschappen in stand, zoals het Natura 2000-gebied, en wordt de regionale biodiversiteit flink versterkt.

De lokale ondernemers en bedrijven benutten de groene omgeving in hun producten en dienstverlening. Vele banen en economische ontwikkeling zijn tot stand gekomen door het versterken van groen, het landschap en het promoten van een biodiverse leefomgeving. Veel ruimte voor het aanleggen van nieuwe groengebieden had de Kennisregio niet. Vergroening vindt daarom plaats binnen de bestaande contouren van het stedelijk gebied. Oude wijken zijn nu via groene concepten heringericht. Bestaande wijken zijn groener door creatieve, kleinschalige projecten. Bijvoorbeeld door aanleg van groene daken en gevels, pocketparken en door nieuwe inrichting van meer openbare ruimte.

Burgers zijn actief en betrokken, getuigen vele burgerinitiatieven die door overheden en bedrijven ondersteund zijn. Een prachtig voorbeeld is het iconische landschapspark dat gezamenlijk boven het voormalige Prins-Claus verkeersplein is aangelegd. De gemeenten hebben nieuwe parken ontworpen en laten bewoners en lokale bedrijven zelf delen ervan ontwikkelen en beheren in ruil voor belastingvoordelen. De Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten verzorgt verrassende kunst in dit park. TU Delft draagt bij aan een symbiose van kunst en natuur in Midden-Delfland.

Bereikbaar groen en hoogwaardige openbare ruimte spelen een belangrijke rol in de woningopgave en aantrekkelijke omgeving. Er is sterk voortgebouwd op de landschappelijke en stedelijke identiteit. Cultuurdragers zoals de vooroorlogse historische stadskernen, groenblauwe structuren en de diverse landschapstypen zijn versterkt binnen recreatieve netwerken, cultuurvoorzieningen en multifunctionele landschapsparken. Natuurlijke elementen bieden inspiratie en brengt mensen de naar buiten en brengt hen samen. Vergroening draagt bij aan ontmoeting, interactie en verbondenheid. Kinderen kunnen opgroeien in 'de natuur'. Ook biedt de vergroening plek voor kleinschalige voedselbossen en stadslandbouw.

Vergroening speelt ook een cruciale rol bij de gezondheid van mensen; schonere lucht, meer beweging, fietsen en lopen zijn gestimuleerd. Fossiele verbrandingsmotoren zijn uitgebannen. Er wordt gewerkt met een ruimteladder in stadsstraten: prioriteit wordt gegeven aan groene openbare ruimte, dan aan ruimte voor voetgangers, fietsers en steps. De restruimte is voor gemotoriseerd verkeer.

Om deze toekomst te creëren heeft men gewerkt aan de volgende innovatieopgaven:

- Welk groen is er nodig om de klimaateffecten op te vangen en biodiversiteit te versterken?
- Hoe kan het groen in de steden optimaal worden verbonden met het omliggende gebied van duinen en polders?
- Waar is ruimte voor vergroening binnen het bestaande stedelijke gebied en hoe kan dit bijdragen aan sociale cohesie en economische groei?
- Welke groeninrichting en voorziening kan gestimuleerd worden vanuit burgers; Waar liggen de nieuwe verantwoordelijkheden van overheden en bedrijven?
- Hoe kunnen groen en stedelijke inrichting zodanig gecombineerd worden dat het de gezondheid van mensen ten goede komt?

De Slimme Stad

De Slimme Stad is gericht op nieuwe functie-combinaties van wonen, werken en mobiliteit binnen het sterk verstedelijkte gebied. Nabijheid en natuurinclusieve verdichting staan centraal zodat de schaarse vrije ruimten buiten de stad gespaard worden. Oude wijken en bedrijfsterreinen zijn getransformeerd vanuit principes van meervoudig ruimtegebruik en multifunctionaliteit. Gebruikte materialen zijn duurzaam en biobased, zoals hout, hennep en lisdodde. Dit zijn uitstekende producten omdat ze helpen om met klimaatverandering om te gaan.

De Slimme Stad heeft een divers en betaalbaar woningaanbod, ook voor kleine huishoudens, collectieven, woningen voor 70+, en generatiewoningen. Nabijheid is het allerbelangrijkste organiserende principe bij de ontwikkeling van voorzieningen en nieuwe woon- en werkomgevingen. Die nabijheid is bijvoorbeeld te vinden in "dorpse" woonmilieus waarbij mensen elkaar gemakkelijk kunnen ontmoeten en kunnen inspelen op wat men van elkaar nodig heeft. Stationsomgevingen zijn interactiemilieus met hoogwaardige openbare ruimte, groen, voorzieningen en digitale connectiviteit.

De campusontwikkeling heeft geleid tot een hoogwaardig en goed bereikbaar interactiemilieu, waar kennisinstellingen, bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties en burgers samenwerken aan de grote opgaven binnen de Kennisregio aan Zee en nieuwe oplossingen genereren, waar op diverse plekken in de wereld belangstelling voor bestaat. De campussen zijn onderling verbonden door een efficiënt en duurzaam OV-netwerk. In 2070 is de laatste verbindende schakel tussen de noordelijke en zuidelijke Randstad gereedgekomen; nu een samenhangend en attractief "lightrail" netwerk, waarbinnen het metrosysteem wordt gecombineerd met de Randstadrail, een uitstekende fietsinfrastructuur en waar nodig met deelauto's. De nieuwe Scheveningse Pier is het eindpunt van de metro naar zee.

Ook het energiesysteem is volledig vernieuwd.

Nieuwe vormen van duurzame energie vinden vooral bovengronds plaats en vroegen om functiecombinaties, om zo goed mogelijk met de schaarse ruimte om te gaan. Zonne-energie is alleen te vinden op daken, gebouwen, en parkeerterreinen; solar carports die dubbel gebruikt worden voor parkeren van deelauto's en zonne-energie opwekking. Nergens ter land is een zonneveld te vinden en windenergie in de natuur is passé. Windparken staan in de zee of langs grote infrastructuur. Kansen worden benut door slimme combinaties te maken met energie-infrastructuur, waterveiligheid en ruimtegebruik. Een iconproject in dit verband is de nieuwe verplaatste Scheveningse pier met grootschalige wind-, zonne- en getijdenenergie en tevens een verbindende schakel naar de tweede duinenrij.

De arbeidsmarkt is inclusief. Iedereen doet mee. Het onderwijsaanbod is afgestemd op de regionale vraagstukken waar de bedrijven en kennisinstellingen aan werken. Er is een samenhangende kenniskolom van Vmbo tot Universiteit. Het vervolgonderwijs is beter toegankelijk om het levenslange leren te faciliteren en sluit aan bij de veranderende behoeften in de samenleving.

Om deze toekomst te creëren heeft men gewerkt aan de volgende innovatieopgaven:

- Welke multifunctionele ontwerpen en programma's van woon-, werk- en mobiliteitsknooppunten passen bij de vier steden?
- Hoe kunnen de campussen optimaal bijdragen aan de grote opgaven in de regio?
- Welke nieuwe woonvormen kunnen ontwikkeld worden voor de diverse groepen inwoners van de Kennisregio aan Zee?
- Welke mobiliteitsstrategie is het meest duurzaam en passend bij de regio?
- Hoe kan de strategie van selectieve groei toegepast worden in de verstedelijkte gebieden?
- Op welke wijze kan de economie en samenleving meer circulair worden en meer gebaseerd op natuurlijke principes en materialen?

De Polders

De polders (veenweidegebieden, droogmakerijen en het rivierenlandschap) hebben volop kansen gecreëerd voor natuur, water, duurzame landbouw, verbreding en verandering van de glastuinbouw. Het veenweidegebied is vernat om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en om bodemdaling te beperken. Biodiversiteit en waterkwaliteit is enorm toegenomen. De landbouw produceert nu met een hoger waterpeil: naast natte teelten zoals paludiculturen en waterbuffels levert de landbouw groene en blauwe diensten, zoals waterberging, CO₂ vastlegging, landschapsbeheer, waterzuivering en biomassaproductie via nieuwe bossen, houtsingels en andere landschapselementen.

Door de polders van de droogmakerijen en het veenweidegebied loopt een ingenieus zoetwatersysteem. Een netwerk van watergangen en boezemsystemen is met elkaar verbonden om de essentiële functies van zoetwater te voorzien en het water vast te houden voor mens en natuur. Diverse laaggelegen polders zijn ingericht als waterbergingsgebieden om de zoetwatervoorraad ook in de zomer veilig te stellen. Aanleg van nieuwe grote uitbreidingslocaties voor wonen in de laaggelegen gebieden bleek niet verstandig. Wel zijn in natte omgevingen bijzondere woonmilieus mogelijk, zoals drijvende woningen en paalwoningen, gecombineerd met natuurontwikkeling, energieopwekking en een samenhangend recreatienetwerk. Het Groene Hart huisvest tevens kennis- en kundedorpen op palen, die enkel per duurzame boot bereikbaar zijn. De snelweg A12 en de naastliggende spoorlijn zijn in een bovengrondse tunnel op palen uitgevoerd. Die tunnel wordt aan de

buitenkant ingericht als een landschapspark met duurzame energievoorzieningen. Zo blijft een belangrijke infrastructuurbundel bruikbaar bij hogere waterstanden, de barrière van de infrastructuurbundel is opgeheven en er is tegelijkertijd een nieuw iconisch landmark toegevoegd aan het open polderlandschap.

De rivieren hebben een breder stroombed gekregen met groene, natuurlijke en soms bosrijke oevers. De uiterwaarden zijn landinwaarts breder gemaakt met ontwikkeling van moeraszones en natte teeltgebieden. De rivier kan meer water bergen en levert tegendruk tegen verzilting. Het systeem is robuust en draagt bij aan de waterveiligheid van laag Holland (dijkkring 14). Door natuurontwikkeling neemt biodiversiteit langs de rivieren toe. Op de vruchtbare klei achter de dijk, op de oeverwallen en in de rivierkommen is ruimte voor kringlooplandbouw: akkerbouw met strokenteelt, biologische melkveehouderijen en fruitteelt.

Om deze toekomst te creëren heeft men gewerkt aan de volgende innovatieopgaven:

- Welke nieuwe mogelijkheden ontstaan er voor land- en tuinbouw in natte polders?
- Welke nieuwe vormen van wonen, werken, verplaatsen en recreëren kunnen er plaatsvinden in natte omgevingen?
- Hoe kunnen polders een rol spelen bij de verbinding tussen steden?
- Hoe zien de robuuste, groene rivieren eruit en hoe dragen ze bij aan de toename van de waterveiligheid en toename van de biodiversiteit?

Kennisregio aan Zee

2070

Een samenhangend beeld

Hoewel de deelgebieden ieder uniek zijn, kent de Kennisregio aan Zee in 2070 grote samenhang. Elk deelgebied is onderdeel van het grote geheel: Noordzee, kust, steden, duinen en polders. Samen spelen ze een belangrijke rol in het herstel van de natuur, het bodem en watersysteem. De natuurlijke processen vormen de basis van de ruimtelijke inrichting. Door het maken van slimme keuzes en combinaties is het fijn wonen en werken in de Kennisregio aan Zee. Die landschappen dooraderen de steden via de groene en blauwe netwerken. Stad en landschap leven samen in een duurzame symbiose.

De toegankelijkheid van de verschillende functies illustreert de regionale samenhang. Mensen kunnen zich eenvoudig verplaatsen te voet, per fiets, met het openbaar vervoer of met deelauto. Mensen in de stad wonen er graag, juist omdat ze gemakkelijk kunnen recreëren in het omliggende metropolitane landschap, maar ook in het groen in hun eigen wijken. Die prettige leefomgeving draagt bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor de Kennisregio aan Zee.

Binnen de campussen heeft de regio de partners succesvol weten te verbinden bij de aanpak van de grote opgaven, zoals het creëren van nieuwe duurzame woon- en werkomgevingen, slimme infrastructuur, vergroening van de stad en kustverdediging. Natuurlijke principes staan hierbij centraal, zowel klimaatverandering als kringlopen en gebruik van natuurlijke materialen. Lokaal geproduceerd voedsel is bijvoorbeeld steeds van hoogstaande kwaliteit en gezond, onder andere duurzaam geproduceerd op zee of in nat veenweide-/poldergebied. Ook is er nog steeds voedselproductie voor de internationale markt, optimaal gekoppeld aan de food hubs in de stad.

De samenhang is ook te vinden in het sociale netwerk: ondernemersverenigingen, werknemers, natuur- en milieuorganisaties, woningcorporaties, de culturele sector en creatieve klasse. De samenwerkingen zijn inclusief, iedereen wordt betrokken: verschillende inkomens- en leeftijdsgroepen en culturele achtergronden. Speciale aandacht gaat uit naar de verbinding met initiatieven in het onderwijs en onderzoek. De jonge generatie wordt via het onderwijs opgeleid om mee te werken aan de grote opgaven van de regio.

De partners van de Kennisregio aan Zee zijn er in geslaagd innovatieve oplossingen te vinden voor de complexe maatschappelijke opgaven vanuit klimaatverandering binnen een sterk verstedelijkte regio aan Zee. De regio is internationaal een voorbeeldregio; oplossingen kunnen ook elders worden toegepast.

Om de toekomst te creëren heeft men gewerkt aan de volgende innovatieopgaven:

- Integratie van functies in de verschillende deelgebieden moet leiden tot nieuwe herkenbare landschappen met kwaliteit en identiteit.
- Optimaal combineren van lagen; ondergrond (bodem, water), occupatie (wonen en werken) en netwerken en infrastructuur (vervoer, energie, data, natuur)
- Verbreden van het partnernetwerk, creëren van een brede beweging die pro-actief aan de slag gaat met de Toekomstbeelden
- Versterken van regionaal profiel; excellente regio in het omgaan met klimaatverandering in sterk verstedelijkt gebied.

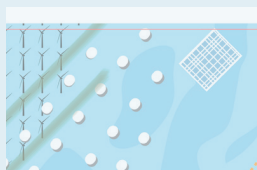

Legenda

De Noordzee

Drijvende havens gekoppeld aan scheepvaartroutes

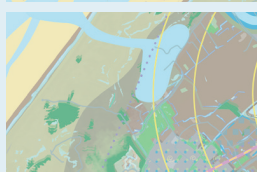
De Noordzee

Energieopwekking en energieopslag op zee
Voedselproductie
Natuurgebieden (rust)

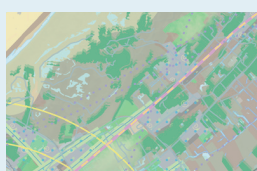
Kust - Strand

Kustverdediging: hybride dijken, dubbele duinenrijen, schelpdierbanken, zandmotoren, energieopwekking
Natuurontwikkeling & kustrecreatie

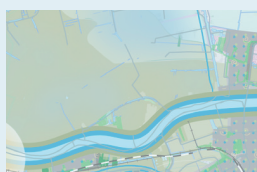
Kust - Duinen en binnenduinrand

Groene netwerken gekoppeld aan recreatie, nieuwe bossen, nieuwe landgoederen, nieuwe, kleinschalige woonvormen, kleinschalige landbouw, natuur en zoetwaterinzijging (duinen), duindoorkraak

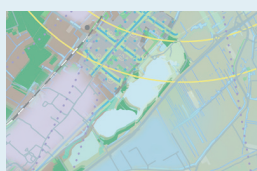
De Groene Stad

Groenblauwe netwerken, groene gevels en daken, stadslandbouw, nieuwe parken, groene straten.

De Polders

Brede en groene rivieren
Kringloopakkerbouw (strokenteelt), biologische melkveebedrijven en biologische fruitteelt

De Polders

Nieuwe teelten en circulaire landbouw
Nieuwe woonvormen (paalwoningen, drijvende woningen, etc)
Groenblauwe dooradering en recreatie

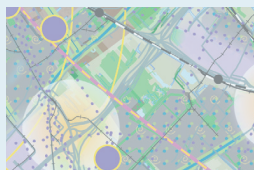
De Polders

Nieuwe bossen en natuurgebieden, waterberging en moerassen lage delen
Energieopwekken en energieopslag
Wonen op water

De Slimme stad

Slimme knooppunten (verknopen OV en infrastructuur met kennis en bedrijvigheid)

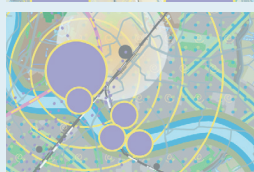
De Slimme stad

Slim OV: Randstadrail/ lightrailsysteem

De Slimme stad

Nieuwe woonvormen, slimme, nieuwe woningen, energie op daken en groene daken

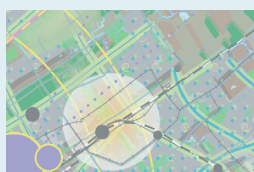
De Slimme stad

Kennisinstellingen & campussen
Kennisinfrastructuur

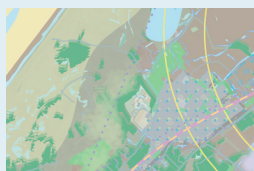
Algemeen

Water

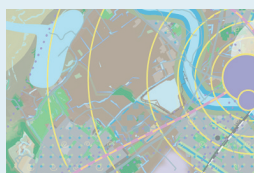
Algemeen

Hoofdwegen en spoorlijnen

Algemeen

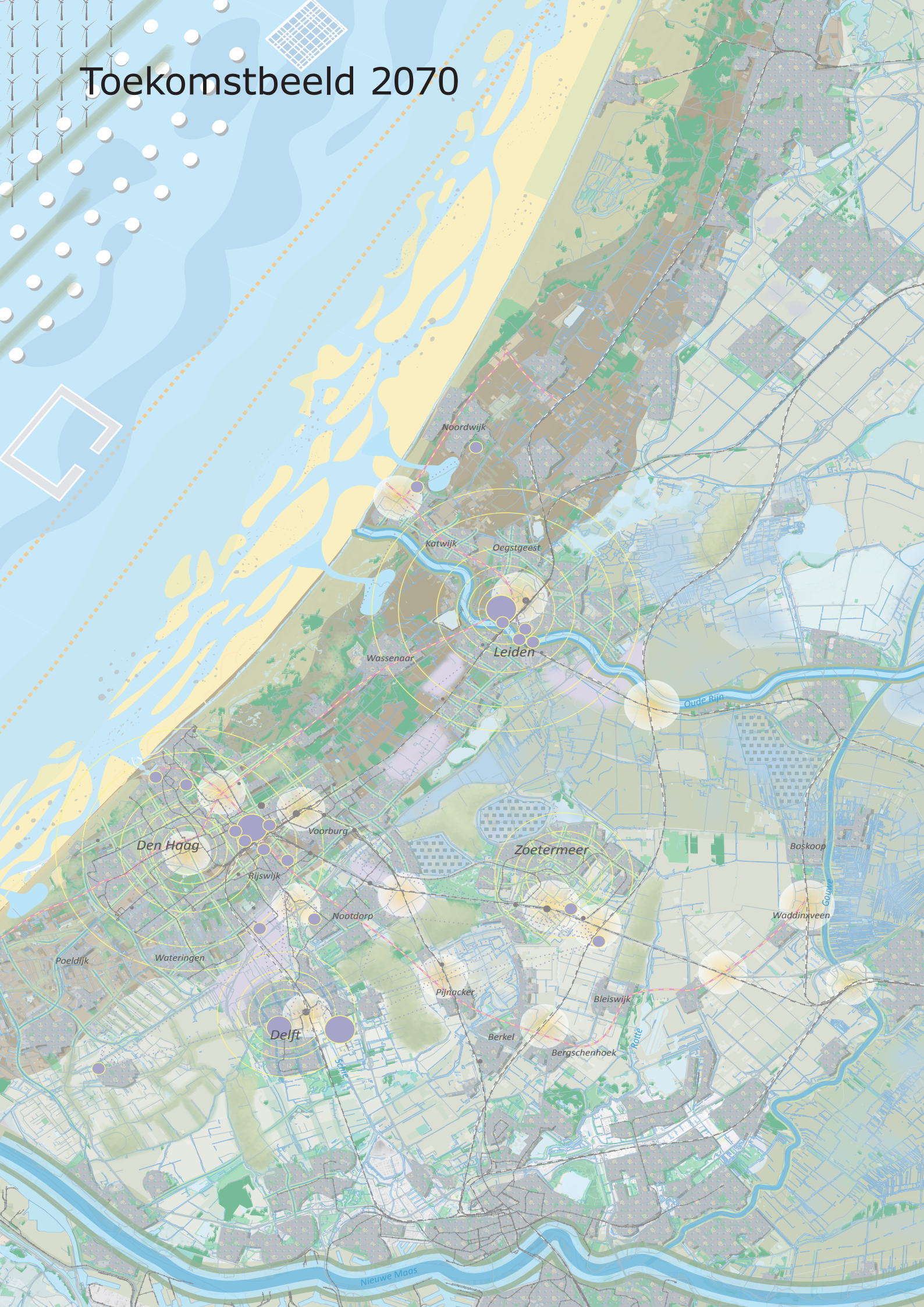
Bossen, natuurgebieden en parken

Algemeen

Bebouwd gebied: wonen, bedrijfsterreinen en glastuinbouw

Toekomstbeeld 2070

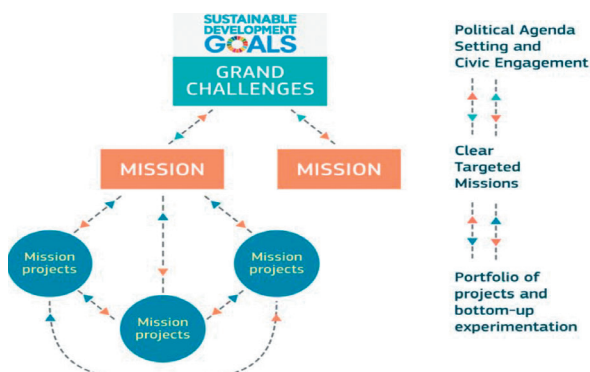
Missie Kennisregio aan Zee

We gaan aan de slag vanuit een missie-gedreven aanpak, zoals wordt aangemoedigd vanuit de UN Sustainable Development Goals, de Europese Green Deal, de New Leipzig Charter on Urban Development en het Nederlandse innovatiebeleid.

De partners hebben een aanzet gedaan voor een missie voor de Kennisregio aan Zee:

Laat de economie werken aan de maatschappelijke problemen; waar schaarse ruimte onze kennis en praktijk uitdaagt tot innovatieve oplossingen voor een veilige, gezonde en inclusieve leefomgeving.

De missie mobiliseert mensen, kennis, netwerken en middelen. Wij roepen nieuwe partners op om met ons samen te werken aan de missie en de innovatieopgaven.

Sociaal

Het sociale systeem bestaat uit maatschappelijke organisaties en burgers, die nauw worden betrokken bij het bepalen van gewenste ontwikkelingen en bij de uitvoering van gewenste maatregelen. Zo komt draagvlak tot stand voor de innovatieopgaven. De toekomstbeelden zijn inclusief - van en voor iedereen: jong en oud, hoog- en laagopgeleid, met lage en hoge inkomens. Ook nabijheid is een belangrijk ontwikkelprincipe voor nieuwe woon-, werk en mobiliteitsconcepten en voor vergroening van de Kennisregio. Mensen ontmoeten elkaar en de Kennisregio aan Zee wordt gekenmerkt door sociale cohesie en solidariteit.

Waarden & ontwikkelprincipes

Om de missie uit te voeren en de innovatieopgaven aan te pakken, zijn gezamenlijke ontwikkelprincipes benoemd. Aan de basis liggen de waarden die we in de regio belangrijk vinden.

Natuurlijk

Het natuurlijke systeem, natuurontwikkeling en vergroening is de basis voor de sociale en economische ontwikkeling. De natuur beweegt mee met de veranderingen die zich aandienen, zoals met de zeespiegelstijging, het warmere klimaat en de extreme regenval. Het water- en bodemsysteem is veerkrachtig ingericht om te reageren op extreme gebeurtenissen; we creëren een duurzame, adaptieve en attractieve omgeving. Voorbeelden zijn de dubbele duinenrij als kustbescherming, nieuwe natuur en waterwinning. De groene netwerken dragen bij aan biodiversiteit, gezondheid en vergroten de aantrekkelijkheid van de regio. De bewoners profiteren van vergroening en het vormt een grote aantrekkingskracht voor nieuwe bewoners en bedrijven.

Economisch

Het economische systeem bestaat uit clusters van bedrijven en vernieuwende activiteiten die toegevoegde waarde creëren en banen scheppen voor de inwoners van de Kennisregio aan Zee. Voor het realiseren van het Toekomstbeeld is het van belang dat het innovatie ecosysteem wordt versterkt. Dit zal plaatsvinden door in te zetten op campus- en clustervorming (Ecocampus TU Delft, Leiden Bio Science Park, Central Innovation District Den Haag, Campus@sea, Biotech campus Delft en het Dutch Innovation Park Zoetermeer), met sterke fysieke en digitale faciliteiten, structuren en processen, en met goede onderlinge OV connecties.

Voorts zullen het bedrijfsleven en de kennisinstellingen worden uitgedaagd om innovatieve oplossingen te vinden voor de specifieke innovatieopgaven van de Kennisregio aan Zee, zoals het vinden van ruimtelijke, technologische en sociale oplossingen voor het combineren van functies (wonen, werken, mobiliteit, natuur en recreatie) en het omgaan met klimaatverandering, vanuit principes als meervoudig ruimtegebruik en selectieve groei. Ook wordt gestreefd naar oplossingen vanuit concepten van de circulaire bio-economie, waarbij gebruik wordt gemaakt van natuurlijke materialen en waarbij afval wordt hergebruikt.

Samenwerken aan het toekomstbeeld

Het realiseren van het Toekomstbeeld vraagt om nieuwe vormen van samenwerking. De toekomstbeelden worden geconcretiseerd door met de partners aan de slag te gaan met de innovatieopgaven en door het toepassen van de ontwikkelprincipes. Samen verkennen we hoe het Toekomstbeeld te realiseren, door te experimenteren, te innoveren en te co-creëren. We brengen kennis bij elkaar en we dagen elkaar uit om te komen met ideeën en om initiatieven te nemen voor uitvoering.

De overheid zal meer de rol op zich moeten nemen van visionair, investeerder en verbinder. Dat is anders dan in het verleden, waar de overheid na een crisis vooral ging bezuinigen. Nu zal de overheid investeren in projecten die met de samenleving en het bedrijfsleven ontwikkeld zijn, om de grote opgaven van klimaatverandering, biodiversiteitsverlies, migratie, Covid19 en woningschaarste aan te pakken.

De kennisinstellingen bestrijken samen een breed domein aan disciplines. Zij zetten multidisciplinaire kennis in om maatschappelijke impact te realiseren. De campusfaciliteiten (campus@sea, Eco-campus Delft, Innovation District LBSP) van de kennisinstellingen zullen een ontmoetingsplaats zijn voor co-creatie en innovatie, en ook een plek waar nieuwe bedrijven kunnen ontstaan die passen binnen de nieuwe economie van de Kennisregio aan Zee. Ook het onderwijs en de jonge generatie worden sterker verbonden met de innovatieopgaven; studenten doen mee aan de vele experimenten.

Bedrijven worden uitgedaagd om bij te dragen aan het ontwikkelen van oplossingen, zoals het ontwikkelen van nieuwe concepten, producten en diensten voor het slim omgaan met de schaarse ruimte, zowel in de stad als op zee, aan de kust en in de polder. Ze zien hun productieprocessen en dienstverlening als onderdeel van de oplossing voor de grote maatschappelijke opgaven.

Maatschappelijke organisaties, burgers en jongeren nemen zelf initiatieven en zorgen voor kleur en diversiteit in de innovatieprocessen. Zij zijn van cruciaal belang om de daadkracht voor experimenten en oplossingen tot stand te brengen.

Onze nieuwe samenwerking is langdurig en wordt gekenmerkt door eigenaarschap en partnerschap.

Eigenaarschap: de missie is ons gezamenlijk doel waar iedereen verantwoordelijkheid in neemt. Alle partners committeren zich aan de missie voor de lange termijn en verankeren de missie in de eigen organisatie. Men zet capaciteit, kennis, budgetten en fondsen, netwerken en faciliteiten in en partners nemen zelf initiatieven om de missie te helpen realiseren.

Partnerschap: de samenwerking is open, daadkrachtig en informeel. Iedereen die aan de missie wil meewerken, kan aanhaken. Er wordt actief verbinding gezocht met lopende initiatieven, programma's en agenda's van beleid, kennis- en innovatie, en met andere regionale partners, zoals bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners. De samenwerking is gericht op ontmoeting, creativiteit, innovatie en bottom-up initiatieven. Samen leiden we de missiegedreven aanpak richting het wenselijke nature based toekomstbeeld.

Bronnen

The Good Ancestor: How to Think Long Term in a Short Term World van Roman Krznarik

<https://www.wur.nl/nl/show/Een-natuurlijkere-toekomst-voor-Nederland-in-2120.htm>

Mazzucato (2021); *Mission Economy: A Moonshot Guide to Changing Capitalism*

New European Bauhaus initiatief: https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_nl

Colofon

Kennisregio aan Zee 2070

Wageningen, 23 juni 2021

Wageningen University & Research

Remco Kranendonk, Tim van Hattum, Martine van Moûrik, Ingrid Coninx, Bertram de Rooij, Tamar Zeinstra, Jolanda Kraan

Technische Universiteit Delft

Steffen Nijhuis, Nico Tillie

Universiteit Leiden

Alexander van Oudenhoven

Haagse Hogeschool

Katja Rusinovic, Hasse van der Veen

Tot stand gekomen in opdracht van en in samenwerking met de partners van de Kennisregio aan Zee

Gemeenten Delft, Den Haag, Leiden, Zoetermeer, Staatsbosbeheer, Economic Board Zuid-Holland, Provincie Zuid-Holland

Meer info/contact:

remco.kranendonk@wur.nl

peter.pol@denhaag.nl

provincie **HOLLAND**
ZUID

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Universiteit Leiden

gemeente
Zoetermeer

DE **H/AAGSE**
HOGESCHOOL

